

Víra a svět [1956]

Přednáška na schůzce vinohradských „třicátníků“ dne 18. listopadu 1956

Naše otázka nezní ani „křesťan a stát“, ani „křesťan a politika“, ani „křesťan a kultura“, ani „křesťan v zaměstnání“, ani „křesťan a rodina“ atd. (mohl bych pokračovat do nekonečna). Není to otázka praktická, nýbrž teoretická. Proto není její smysl hned samozřejmý ani není snadné se o něm domluvit.

První, co si musíme uvědomit, je skutečnost, že při pokusu o řešení této otázky znovu, po svém a v dnešní situaci (byla totiž již nescíslněkrát položena a právě tolikrát řešena) stojíme před myšlenkovou prací. A tu je otázka, zda nám může něco pomoci biblický rozbor. A hlavně, může-li nám něco pomoci hned na počátku.

Učili jsme se již v hodinách náboženství, na konfirmačních cvičeních a potom v Dorostu a ve Sdružení vždy znovu, že bible není kniha přírodopisná ani sociologická, že tam nesmíme hledat poučení národohospodářská ani astronomická nebo geologická či vývojově biologická. Vezmeme-li tyto připomínky vážně, znamená to, že se nemůžeme v bibli poučit o tom, co je svět, nýbrž jen o tom, jakými křesťany máme být.

V bibli najdeme ovšem místa, která mluví o světě; ale právě tak tam najdeme místa, která označují zajíce za přežvykavce. Co je svět, to musíme poznat na vlastní zkušenost. Můžeme se zajímat o to, co se soudilo o světě v jiných dobách, ale nemůžeme to prostě přijmout a opakovat.

Před jakou myšlenkovou prací však stojíme, když se ptáme po světě a po křesťanově vztahu ke světu? Věda nám může říci mnoho jednotlivého o světě, o jeho částech, o některých jeho jevech a vlastnostech, o zákonitostech některých jeho procesů. Věda však nám nedovede odpovědět na otázku, co je svět. Věda mezi svými metodami nemá takovou, která by umožňovala sledovat celek, universum. To neznamena, že ve vědě nenajdeme nic, co by se na světový celek vztahovalo. Často je toho dost, ale přesahuje to vědeckou kompetenci. To už vědec nemluví jako vědec, ale jako myslitel, který překročil – byť oprávněně – meze své vědy a jejích vědeckých metod, tedy jako filosof. Otázka, co je svět, je otázkou filosofickou. A právě tak, jako vědec začíná mluvit filosoficky, když začne mluvit o světě jako o celku, tedy obecně, teoreticky, právě tak i člověk věřící, jakmile začne mluvit o světě, mluví filosoficky, tj. nemluví už jako věřící, nýbrž jako člověk smýšlející určitým způsobem o věcech ve světě, v němž žije.

Ovšemže je každému z nás jasné, že ateista, který vykládá o podstatě náboženství nebo víry, nemusí mluvit se zvláštní znalostí (a také jsme stále svědky, jak ukrutně hloupě a zastarale dnešní ateisté o náboženství mluví).

Také člověk, který není vědecky školen a mluví o věcech, které může zkoumat jenom věda, musí nutně mluvit neinformovaně, falešně, nevědecky až protivědecky. Jak jinak by tomu mohlo být s filosofií?

Otázka světa je nejen otázkou filosofickou ve smyslu nějaké životní filosofie, nějakého obecného

Tři základní možnosti řešení:

- a) křesťanství na docela jiných základech než svět; obojí jest přísně oddělovat, není mezi oběma jiné souvislosti než ta, že člověk i tehdy, je-li křesťan, musí jít světem;
- b) i celé křesťanství je záležitost, která patří do světa; je to náboženství, které má své dějiny, jež jsou součástí světových dějin, a s ostatními dějinami souvisí všemi možnými souvislostmi;
- c) i svět má své místo v božích plánech; křesťanství je nejen ve světě, ale pro svět, pro celý svět; člověk je osloven (ovšem), ale má se přiznat k programu, který mění všechno, i svět.

První dvě řešení jsou vlastně hereze: první znamená uznání dvou principů, dvou světů, dvou oblastí sil, jejichž kořeny jsou na sobě nezávislé; druhé je plochým a neplodným liberalismem bez porozumění tomu, že pravda platí. Jenom třetí řešení je správné, ale je otázka, jak je upřesnit a uskutečnit.

--- --- ---

[pokračování nenalezeno]